

ארבע פרשיות (א)**מבוא:**

יש לדון בכמה נושאים הנוגעים בארבעה פרשיות שאנחנו קוראים לפני פסח: נושא ראשון: האם קריאת ד' הפרשיות זה חיוב דרבנן או דאורייתא? [לגבי פרשת זכור הרחבתי את הדיבור בספרי "עמלק", עיין שם ליתר הרחבה].
 נושא שני: קריאת קטן בד' פרשיות.
 נושא שלישי: השלמת פרשה שלא קראו, בשבת אחרת.
 במאמר זה נדון בנושא הראשון, ובס"ד בחוברות הבאות יובאו שאר הנושאים.

האם קריאת ד' פרשיות זה חיוב דרבנן או דאורייתא?**שיטות הראשונים**

במס' ברכות¹ יש דיון אם כל התורה כולה בכל לשון נאמרה או בלשון הקודש נאמרה, וכך כתוב: למימרא דסבר רבי דכל התורה כולה בכל לשון נאמרה דאי סלקא דעתך בלשון הקודש נאמרה והיו דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב שמע למימרא דסברי רבנן דכל התורה כולה בלשון הקודש נאמרה דאי סלקא דעתך בכל לשון נאמרה שמע דכתב רחמנא למה לי איצטריך משום דכתיב והיו.
 יש דיון בראשונים מה הכוונה שתורה בלשון הקודש נאמרה וכו', לאיזה דין זה נאמר.

תוס' מביא בשם רש"י² שהכוונה לקריאה בתורה. התוס' מקשים שהרי עזרא תיקן קריאת התורה, וכאן מדובר מדאורייתא. ולכן הוא מסביר שהכוונה לקריאות

¹ דף י"ג, עמ' א'² שם³ מס' מגילה, דף י"ז, עמ' ב'

המחויבות מן התורה כמו פרשת זכור, מקרא בכורים, וידוי מעשר ופרשת חליצה. אלו דבריו: וייל דמייירי בפרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא כמו פרשת זכור אי נמי מקרא בכורים וידוי מעשר ופרשת חליצה שמצוה בתורה לקרותן...

רש"י⁴ במס' מגילה אינו כותב דבר זה, אלו דבריו: בכל לשון נאמרה. לקרותה בכל לשון ולכן איצטריך בקריאת שמע והיו, אבל רש"י במס' סוטה⁵ כותב: כל התורה בכל לשון נאמרה. לקרות בבית הכנסת.

ולפי דברי רש"י הללו באמת משמע שכוונתו לקריאת התורה.

תוס' במס' מגילה⁶ כותב כעין דבריו במס' ברכות, והוא רק מזכיר שפרשת זכור חיובו מן התורה, אלו דבריו: וקשה שהרי קריאת התורה אינה מן התורה אלא מדרבנן לבד מפרשת זכור דהוי דאורייתא ונראה דהכי פירושא כל קריאה שבתורה כגון מצות חליצה ופרשת עגלה ערופה וידוי מעשר ובכורים וכל אלו השנויין פרק אלו נאמרין בסוטה (דף לב. ושם)

תוס' משאנך⁷ כותב ג"כ כעין דברי תוס', והוא רק מזכיר את פרשת זכור ופרשת עגלה ערופה, ואלו דבריו: לימא קסבר ר' כל התורה כולה בכל לשון נאמרה פ"ה כגון קריאת התורה ולא נראה דמקריאה אי אפשר להיות דאין חיובא אלא מדרבנן ותקנת עזרא. לכן נראה לפרש כל הפרשיות שצריכות לקרות כגון פרשת זכור ופרשת עגלה ערופה והני דמפרש במתני' דצריכין לקרותן בלשון הקדש אי ליכא קרא דמרבי להו [הגהת המגיה: היה מותר לקרותן בכל לשון] לקרותה בכל לשון...

המגיה שם רוצה להגיה ולכתוב גם את פרשת פרה אדומה, ומפנה לרא"ש במס' ברכות ריש פרק היה קורא.

תוס' ר' יהודה שירליאון⁸ כותב: פרש"י... לקרות בס"ת, מיהו לא אשכון שתהא קריאת ספר תורה מן התורה, אך יכול להיות שהיא מן התורה כגון פ' שקלים ופ' זכור ופרה אדומה וכיוצא בהם, ורבינו פי' בכל לשון נאמרה, כל קריאות צריכות לומר בלשון הקדש כעין מקרא בכורים וידוי מעשר ומקרא חליצה כלן בלשון הקדש למ"ד בלשון הקדש נאמרה, או בכל לשון למ"ד בכל לשון נאמרה...

הדברים של ר' יהודה מאוד מתמיהים שהוא כותב שהן קריאת פרשת פרה והן קריאת פרשת שקלים חיובן מדאורייתא, וצ"ע מנין נלמד חיוב זה? איפה כתוב בתורה חיוב כזה? לגבי פרשת זכור, יש לפחות פסוק שמחייב זכירת מעשה עמלק, לגבי קריאתה דוקא מן התורה יש לדון, אבל לפחות יש בסיס לחיוב. לגבי פרשת שקלים ופרשת פרה לכאורה אין בסיס לחיוב, אין פסוק שמחייב קריאת פרשת פרה והן את פרשת שקלים.

⁴ שם

⁵ דף ל"ג, עמ' א'

⁶ דף י"ז, עמ' ב'

⁷ מס' סוטה, דף ל"ג, עמ' א'

⁸ מס' ברכות, דף י"ג, עמ' א'

התוס' רא"ש⁹ אינו כותב לגמרי כר' יהודה, אין הוא כותב שפרשת שקלים חיובה מדאורייתא, אבל הוא כותב שפרשת זכור ופרשת פרה חיובן מן התורה, אלו דבריו: מיהו אפשר שיש קריאה מן התורה כגון פרשת זכור ופרשת פרה אדומה וכיוצא בהם ונראה לפרש בכל לשון נאמרה כל קריאות שצוה הכתוב צריך לומר בלשון הקודש כגון מקרא בכורים וידוי מעשר ומקרא (מגילה) חליצה כולם בלשון הקדש [למ"ד בלשון הקדש נאמרה או בכל לשון למ"ד בכל לשון] נאמרה אבל צ"ע גם בדבריו לגבי החיוב של פרשת פרה מן התורה, וכן הוא כותב כר' יהודה "וכיוצא בהם", וצ"ע למה הכוונה, לאיזה קריאות כוונתו?

הרשב"א¹⁰ ג"כ כותב כתוס' רא"ש, וכך רוצה להסביר את כוונת רש"י, הוא מסביר את הגמ' באופן אחר, כפי שהסביר הרב של ר' יהודה, ואלו דבריו: ורש"י ז"ל פי' בפרק שני דמגילה לקרות בספר תורה, והקשו עליו שלא מצינו שתהא קריאת ספר תורה מן התורה אלא א"כ יאמר רש"י ז"ל שתהא קריאת הפרשיות כגון פרשת פרה ופרשת זכור וכיוצא בהן מן התורה, והנכון שנאמר דהיינו כל הקריאות שאדם חייב לקרות כגון מקרא בכורים וידוי מעשר ומקרא חליצה וכל אותן שנשנו בסוטה בפי' אלו נאמרין גם אצלו כתוב ה"וכיוצא בהן".

הרשב"א במס' מגילה¹¹ כותב אחרת מדבריו במס' ברכות, אין הוא כותב שפרשת פרשה חיובה מן התורה, במקום זה הוא כותב פרשת הקהל חיובה מן התורה, ואלו דבריו: פרש"י ז"ל קריאת התורה, ולא מצינו קריאת התורה מחוייבת, ואפשר בפרשת זכור וכדאמרין לקמן כשהוא אומר זכור בפה ואי נמי פרשת הקהל. וי"מ קריאות שבתורה כגון פרשת שוטרים ומקרא ביכורים וחליצה.

הריטב"א¹² מסביר שיש חיוב לקרוא בתורה בציבור בשבתות ובראשי חדשים, שזה מדאורייתא וכך רוצה להסביר את דברי רש"י. הוא ג"כ כותב שפרשת פרה, פרשת זכור ופרשת הקהל חיובן מן התורה, אן הוא מזכיר את פרשת שקלים, אלו דבריו: רש"י ז"ל פירש כאן לענין לקרוא בתורה והקשו עליו [בתוס'] דהא קריאה בתורה תקנת משה ועזרא היא וי"ל דקריאה בתורה בציבור מן התורה בשבתות וימים טובים דהא דאמרין בברכות שלמדנו מן התורה ברכה לאחריה (מן התורה) בק"ו דברכת מזון ולא שייך ברכה לאחריה למצות והגית בו יומם ולילה שאין לקריאה זו שיעור דהא כל היום וכל הלילה הוא ואין בכיוצא בזה ברכה לאחריה וכמו שנהגו דאין ברכה לאחריה אלא לקריאה בצבור שיש לה שיעור ומשה ועזרא תיקן שני וה' ושבת במנחה מיהו בלאו הכי יש לנו קריאות בחיוב מן התורה כגון פרשת זכור דאמרי' לקמן זכור בפה וכן פי' פרה וכמו כן הקהל ופשוטרים ומקרא ביכורים וחליצה וידוי מעשר וכל אותן ששנינו במס'

⁹ שם

¹⁰ מס' ברכות, דף י"ג, עמ' א'

¹¹ דף י"ז, עמ' ב'

¹² שם

סוטה פ' ואלו נאמרין בכל לשון ולגבי דידהו אמרי' בכל לשון נאמרה או בלשון הקדש נאמרה וזה הנכון.

הריטב"א מנסה להוכיח שקריאת התורה בציבור מן התורה, מכך שהגמ' במס' ברכות¹³ מביאה שר' יוחנן רצה ללמוד שיש חיוב בברכת התורה לאחריה בק"ו מברכת המזון, שמה מזון טעון ברכה לאחריו ואינו טעון ברכה לפניו, אז כל שכן שתורה שטעונה ברכה לפנייה שתהיה טעונה ברכה לאחריה. והוא סובר שא"א להיות שמדובר שם לגבי לימוד תורה, שיהיה חייב לברך על התורה לאחריו, כיון שאין גבול ללימוד תורה, אין לה שיעור, שכתוב "והגית בו יומם ולילה". אבל נלענ"ד שיש לדחות את הראיה הזאת כיון שמבואר בגמ' במס' מנחות¹⁴ שר' יוחנן בעצמו אומר שם בשם רשב"י שיש חיוב מינימלי ללימוד תורה שהוא ק"ש שחרית וערבית, ומובא שם שר' אמי אומר שמדברי ר' יוסי נלמד שיש חיוב מינימלי שללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית ונפסק להלכה ברמב"ם¹⁵ שחייב לקבוע זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה. ולפי"ז אפשר להסביר שהכוונה לאחר שלמד השיעור המינימלי שחייב ללמוד, ולאחר מכן הפסיק ללמוד, אז יש לברך ברכה לאחר לימוד התורה.

לגבי הקריאה בתורה בשבת, כתוב במס' ב"ק¹⁶: עשרה תקנות תיקן עזרא שקורין במנחה בשבת וקורין בשני ובחמישי ודנין בשני ובחמישי ומכבסים בחמישי בשבת ואוכלין שום בערב שבת ושתהא אשה משכמת ואופה ושתהא אשה חוגרת בסינר ושתהא אשה חופפת וטובלת ושיהו רוכלין מחזירין בעיירות ותיקן טבילה לבעלי קריין: שיהו קוראין במנחה בשבת משום יושבי קרנות: ושיהו קוראין בשני ובחמישי עזרא תיקן והא מעיקרא הוה מיתקנא דתניא וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר הוי כל צמא לכו למים כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי ורביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה מעיקרא תקנו חד גברא תלתא פסוקי אי נמי תלתא גברי תלתא פסוקי כנגד כהנים לויים וישראלים אתא הוא תיקן תלתא גברי ועשרה פסוקי כנגד עשרה בטלנין.

וכך נפסק להלכה ברמב"ם¹⁷: משה רבינו תיקן להם לישראל שיהו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית כדי שלא יהו שלשה ימים בלא שמיעת תורה ועזרא תיקן שיהו קורין כן במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות וגם הוא תיקן שיהו קורין בשני ובחמישי שלשה בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים.

¹³ דף כ"א, עמ' א'

¹⁴ דף צ"ט, עמ' ב'

¹⁵ הלכות תלמוד תורה, פרק א', הל' ח'

¹⁶ דף פ"ב, עמ' א'

¹⁷ הלכות תפילה, פרק י"ב, הל' א'

הכסף משנה¹⁸ מסביר שהרמב"ם כתב במקום מה שכתוב שם "עמדו נביאים שביניהם", שמשם רבינו תיקן להם את התקנה הזאת. והסיבה שכתב שזה משה רבינו זה משום שהוא היה הנביא הגדול וכל נביאים שבדור היו הבית דין שלו ונוסף על כך לא עשו דבר שלא בהסכמתו של משה רבינו, ולכן ראוי ליחס תקנה זה למשה רבינו. זאת אומרת כיון שתקנה זו היה בדור המדבר, אז מאליו מובן שדבר זה נתקן ע"י משה רבינו. והוא מוסיף שכתוב בירושלמי¹⁹ שמשם רבינו תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות, בימים טובים, בראשי חודשים ובחולו של מועד, וכך כתב הרי"ף²⁰.

ונראה שזה המקור לדברי הריטב"א, ששם גם רואים כהסבר הריטב"א לגמ' במס' ברכות. שם באמת משמע שהק"ו מברכת המזון בא ללמד לברכת התורה לאחר קריאת התורה בציבור.

וכך כתוב שם: ר' יוחנן בשם ר' ישמעאל קל וחומר מה אם מזון שאין טעון ברכה לפניו טעון לאחריו תורה שהיא טעונה ברכה לפניו אין דין שתהא טעונה ברכה לאחריה עד כדון תורה מזון מה אם תורה שאינה טעונה ברכה לאחריה טעונה לפניו מזון שהוא טעון לאחריו אינו דין שיהא טעון לפניו... א"ר אבא מרי אחוי דר' יוסה עשאוה כשאר כל המצות שבתורה מה שאר כל המצות טעונות ברכה אף זו טעונה ברכה א"ר שמואל בר נחמן ר"ינותן הוה עבר קומי סידרא שמע קלון קרוי ולא מברכין אמר לון עד מתי אתם עושין את התורה קרחות קרחות משה התקין את ישראל שיהו קורין בתורה בשבתות ובימים טובים ובראשי חודשים כחולו של מועד שנאמר (ויקרא כג) "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" עזרא התקין לישראל שיהו קורין בתורה בשני ובחמישי ובשבת במנחה הוא התקין טבילה לבעלי קריין הוא התקין שיהו בתי דינין יושבין בעיירות בשני ובחמישי הוא התקין שיהו הרוכלין מחזירין בעיירות...

בסוגיא שם משמע שמדובר על קריאת התורה.

ונראה שהריטב"א סובר שהפס' שבו הירושלמי למד שמשם התקין את ישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות וכו' זה חיוב דאורייתא. והוא כותב שבלי החיוב הזה בכל אופן פרשת פרה ופרשת זכור חיובן מן התורה, וצ"ע מנין החיוב של פרשת פרה?

יש להעיר שמדברי התוס' במס' ברכות וכן התוס' משאנץ אין ראייה שיש חיוב לקרות דוקא מספר תורה את פרשת זכור. הם רק כותבים שהקריאות הללו הם חיוב דאורייתא, ואפשר להסביר שיש לקרותם מדאורייתא, אבל אין חיוב לקרות מספר תורה מדאורייתא. הם כותבים את קריאת פרשת זכור בחדא מחתא עם כל הדברים שנשנים במס' סוטה במשנה בדף ל"ב, עמ' א' ושם אין צריכים לקרוא את הדברים מתוך ספר תורה. ולפי"ז אפשר להסביר שגם לגבי פרשת זכור אין חיוב דוקא לקרוא מספר תורה, אלא החיוב הוא לקרות את הפרשה הזאת. אבל לפי שאר הראשונים שהבאתי נראה

¹⁸ שם

¹⁹ מס' מגילה, דף כ"ט, עמ' א'

²⁰ מס' מגילה, דף י"ג, עמ' א'

מפורש בדבריהם שהם מדברים על הקריאה בספר תורה שזה מדאורייתא, זאת אומרת שקריאת פרשת זכור מספר תורה הוא מדאורייתא.

הרא"ש²¹ כותב לגבי הסוגיא שם²² שר' אליעזר שחרר את עבדו כדי להשלים בעשרה והגמ' שמה דנה איך עבר על עשה של "לעולם בהם תעבודו" והגמ' משיבה מצוה דרבים שאני. והרא"ש מסביר שאינו מדובר ששחרר אותו לדבר של דאורייתא שצריך עשרה, כגון לקרות פרשת זכור שהוא מן התורה. אלא הגמ' מדברת אפי' על שחרור העבד לדבר של דרבנן שצריך מנין כגון קדושה וברכו.

רואים מדברי הרא"ש הללו שאין הוא מזכיר שקריאת פרשת פרה זה דאורייתא, הוא רק מזכיר את קריאת פרשת זכור.

שו"ת מהרי"ל²³ כותב: "...ואיכא למי' פרשת זכור מדאורייתא ולא חיישינן לקדיש בתריהו הואיל וכבר קרא מענין היום. .

הוא רק מזכיר את פרשת זכור, אין הוא מזכיר את פרשת פרה.

בשו"ת תרומת הדשן²⁴ יש שאלה: בני היישובים שין להם מנין בעיר, ורצונם ללכת אל הקהילות הסמוכות להם לימי הפורים, כדי לשמוע מקרא מגילה בציבור. צריכין ליהזר שיקדימו ביאתם גם לשבת זכור שהוא סמוך לפורים או לאו?

על כך משיב תרומת הדשן: יראה דאדרבה צריך טפי שישמע קריאת פרשת זכור בצבור ממקרא מגילה אפי' דמקרא מגילה עדיפא וכל המצות נדחות מפניה מ"מ לדעת רוב הפוסקים נקראת היא ביחיד אבל קריאת פרשת זכור כתב האשירי פ' שלשה שאכלו דעשה דאורייתא הוא לקרותן בעשרה ודוחה ל"ת דלעולם בהם תעבודו להכי שיחרר ר' אליעזר עבדו כדי להשלימו לעשרה... ובתוס' שנ' כתבו דאין שום קריאה מדאורייתא רק פרשת זכור ובתוס' הקצרות מברכות פ' שני פירש דפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרותן מן התורה וכן בסמ"ק חלק למ"ע זכור אשר עשה וזה שאנו קורין פרשת זכור קודם פורים. ואי' צריך להזהר יותר שישמע קריאת פרשת זכור בעשרה ממקרא מגילה בזמנה אלא שהעולם לא זהירי בהכי

תרומת הדשן מביא כאן שתוס' הקצרות במס' ברכות כתבו שגם פרשת פרה היא דאורייתא, לגבי תוס' משאנך, סמ"ק ורא"ש רק הזכירו את פרשת זכור. הוא סובר שאפי' חיוב הקריאה במנין זה מדאורייתא, והוא סובר שלא רק הרא"ש סובר כך אלא גם שאר הפוסקים סוברים כך.

²¹ מס' ברכות, פרק ז', סי' כ'

²² מס' ברכות, דף מ"ז, עמ' ב'

²³ סי' קפ"ב

²⁴ סי' ק"ח

סיכום שיטות הראשונים

שיטת רש"י: במס' ברכות אין הוא מזכיר שקריאת התורה בביהכ"נ היא דאורייתא, אבל במס' סוטה משמע מדבריו שהקריאה בתורה בביהכ"נ היא דאורייתא.

שיטת תוס' במס' ברכות: הוא בא להסביר את דברי רש"י לפרשיות המחוביין מן התורה, שהם פרשת זכור ומביא כתירוץ נוסף וידוי מעשר, פרשת חליצה ומקרא ביכורים. הערתי שאין הוכחה מדברי התוס' שיש חיוב לקרות מן התורה פרשת זכור, הוא רק כותב שחיוב קריאת הפרשה זה מן התורה.

שיטת תוס' במס' מגילה: הוא כותב שרק קריאת התורה של פרשת זכור חיובה מן התורה, ועקב כך דוחה את דברי רש"י, כיון שא"א לומר שעל קריאה זו נסובה המחלוקת של רבי וחכמים. ולכן הוא מסביר שמדובר כאן על הפרשיות כגון מצות חליצה ופרשת עגלה ערופה וידוי מעשר ובכורים וכל אלו השנויין פרק אלו נאמרין בסוטה (דף לב. ושם).

שיטת ר"ש משאנץ: דוחה דברי רש"י, כיון שאין קריאת התורה מן התורה, לכן מסביר שהמחלוקת של רבי ורבנן זה לגבי הפרשיות שחיובן מן התורה, והוא מזכיר את הפרשיות פרשת זכור, פרשת עגלה ערופה וכל הקריאות שמוזכרים במשנה במס' סוטה [דף ל"ב]. הערתי שאין הוכחה שהוא סובר שיש חיוב לקרות את פרשת זכור מן התורה, הוא רק כותב שחיוב קריאת הפרשה זה מן התורה.

שיטת ר' יהודה שירליאון: כותב שאפשר להסביר את דברי רש"י שיש קריאות מן התורה, שזה פרשת זכור, פרשת שקלים, פרשת פרה וכיוצ"ב. והוא מביא פי' של רבו שהכוונה למקרא בכורים, וידוי מעשר, מקרא בכורים ומקרא חליצה.

שיטת תוס' רא"ש: כותב בדרך אפשר שיש קריאה מן התורה שזה פרשת זכור ופרשת פרה אדומה. אבל אין נראה לו פירוש זה, והוא מסביר שהכוונה לכל הקריאות שצוה הכתוב, כגון מקרא בכורים וידוי מעשה ומקרא חליצה. הבאתי שרא"ש במס' ברכות רק מזכיר את קריאת התורה של פרשת זכור, אבל אין הוא מזכיר את פרשת פרה.

שיטת רשב"א מס' ברכות: כותב שרק אפשר להסביר את דברי רש"י שכוונתו לקריאת הפרשיות פרשת פרה, פרשת זכור וכיוצא בהן. אבל הוא כותב שהפירוש הנכון זה כל הקריאות שאדם חייב לקרות, כגון מקרא בכורים, וידוי מעשר, מקרא חליצה וכל אותן שנשנו במשנה במס' סוטה [ל"ב].

שיטת רשב"א במס' מגילה: כותב שאין קריאת התורה שמחוייבת מדאורייתא, אלא פרשת זכור אי נמי פרשת הקהל. והוא מביא יש מפרשים שמסבירים את הסוגיא שהכוונה לפרשת שוטרים, מקרא בכורים ומקרא חליצה.

שיטת הריטב"א: סובר שקריאת התורה בשבת ויו"ט זה מן התורה, וכך מוכיח מסוגיא במס' ברכות. דנתי בדבריו והבאתי שבמס' ירושלמי משמע באמת כהסברו

בסוגיא במס' ברכות. אבל הוא כותב שבכל אופן יש קריאות שהן מן התורה, שהן פרשת זכור, פרשת פרה, פרשת הקהל, פרשת שוטרים, מקרא בכורים, מקרא חליצה, וידוי מעשר וכל אלו ששנויים במשנה במס' סוטה [ל"ב]. ונוקט שזה ההסבר הנכון לסוגיא. שו"ת מהרי"ל: הוא רק מזכיר את פרשת זכור שזה מדאורייתא, אבל אין הוא מזכיר פרשת פרה.

שו"ת תרומת הדשן: מביא כאן שתוס' הקצרות במס' ברכות כתבו שגם פרשת פרה היא דאורייתא, לגבי תוס' משאנך, סמ"ק ורא"ש רק הזכירו את פרשת זכור. הוא סובר שאפי' חיוב הקריאה במנין זה מדאורייתא, והוא סובר שלא רק הרא"ש [במס' ברכות] סובר כך אלא גם שאר הפוסקים סוברים כך.

שיטות הפוסקים ואחרונים

הבית יוסף²⁵ כותב: בתוס' ריש פרק היה קורא שיש פרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא כמו פרשת זכור ופרשת פרה אדומה.

הבית יוסף מביא בשם התוס' במס' ברכות שגם פרשת פרה יש לקרות מדאורייתא. אצלנו בתוס' אין זה כתוב.

הבית יוסף²⁶ כותב לגבי כל מיני היתרים שלא לשמוע קריאת התורה, שאין זה שייך בפרשת זכור ופרשת פרה, אלו דבריו: וכל מיני התרות אלו שכתבו המפרשים להקל בשמיעת קריאת התורה אינם ענין לפרשת זכור שהיא מן התורה בעשרה כמבואר בדברי הרא"ש פרק שלשה שאכלו [סי' כ'] ובדברי הסמ"ק והתוס' ריש פרק היה קורא כתבו דפרשת זכור ופרשת פרה הוו דאורייתא.

הוא שוב מביא בשם תוס' שפרשת פרה היא מדאורייתא. הוא ג"כ סובר כתרומת הדשן שלפי הרא"ש פרשת זכור יש לקרוא במנין מדאורייתא.

החכמת שלמה²⁷ כותב שבתוס' היה כתוב גם פרשת פרה, אבל הוא כותב שזה טעות ויש למחוק את זה.

ולפי"ז יש לומר שהבית יוסף היה לו את הגי' האחרת ששם בתוס' היה כתוב פרשת פרה.

הדרכי משה²⁸ מביא את תשובת תרומת הדשן.

הבי"ח²⁹ גם מביא בשם תוס' במס' ברכות שקריאת פרשת פרה חיובה מדאורייתא, והוא מקשה מנין נלמד דבר זה, אין חילוק בין פרשת פרה לפרשת שקלים ופרשת החדש?

²⁵ או"ח סי' תרפ"ה

²⁶ או"ח סי' קמ"ו

²⁷ מס' ברכות, דף י"ג, עמ' א'

²⁸ או"ח סי' תרפ"ה

הוא גם מקשה על דברי התוס' שכתב שקריאת התורה בשבת זה תקנת עזרא, שהרי מבואר במס' ב"ק בבבלי וכן בירושלמי במס' מגילה שזה תקנת משה. ולפי"ז הוא מסביר שזה כוונת רש"י שקריאת התורה בשבתות זה מדאורייתא. הוא רק מסביר שמה שרבינו לא תיקן סדר לקריאות ועזרא תיקן את הסדר, אלו דבריו: כתבו התוס' בפר היה קורא והוסיפו לשם פרשת פרה אדומה דהיא נמי דאורייתא וצ"ע מנא להו הא... אבל פרשת פרה שוה לפרשת שקלים ופרשת החדש ומה שתופסין התוס' בפשיטות דקריאת התורה אינה מן התורה אלא מדרבנן ועזרא הוא דתיקן איכא לתמוה נמי דבפרק מרובה [ב"ק פ"ב.] אמרו משה רבינו עליו השלום תיקן במדבר שיהו קורין בתורה אלא שבא עזרא ותיקן תלתא ובירושלמי [מגילה פ"ד, ה' א'] נמי איתא משה תיקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשבתות וימים טובים וראשי חדשים ובחולו של מועד שנאמר "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל" ומביאו הר"י בפרק הקורא עומד [מגילה י"ג.] [השתא לפי"ז ודאי כל קריאה בשבתות מן התורה כפירוש רש"י אלא שלא היה סדר מיוחד לכל קריאה מלבד פרשת זכור ובא עזרא ותיקן הסדר לכל הקריאות ואפי' לפי"ז נראה דצריך לזהר טפי בפרשת זכור שהיא מצוה מיוחדת ומפורשת בתורה מה שאין כן שאר הקריאות שאינן אלא בעל פה מפי משה רבינו עליו השלום...

הב"ח³⁰ כותב בהמשך שחיוב הקריאה בשבת הוא מדאורייתא, משום הפס' "וידבר משה את מועדי ה'", ואלו דבריו: וקריאת ספר תורה בכל שבת היא דאורייתא מ"וידבר משה את מועדי ה'" כדאמרין בירושלמי שהבאתי לעיל³¹.

שם²⁹

שם³⁰

³¹ נלענ"ז שיש מקום לומר שהמקור לכך שחיוב קריאת התורה זה מדאורייתא, הוא ע"פ הפס' רק השמר לך ושמר נפשך מאוד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל מי חידך והודעתם לבניך ולבני בניך: יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחרב באמר ה' אלי הקהל לי את העם ואשמעם את דברי אשר ילמדון ליראה אותי כל הימים אשר הם חיים על האדמה ואת בניהם ילמדון: [דברים פרק ד', פס' ט' - י']. יש לקשר דבר זה עם הגמ' במס' ב"ק [דף פ"ב, עמ' .]: דתניא "וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים" דורשי רשומות אמרו אין מים אלא תורה שנאמר "הוי כל צמא לכו למים" כיון שהלכו שלשת ימים בלא תורה נלאו עמדו נביאים שביניהם ותיקנו להם שיהו קורין בשבת ומפסיקין באחד בשבת וקורין בשני ומפסיקין שלישי רביעי וקורין בחמישי ומפסיקין ערב שבת כדי שלא ילינו ג' ימים בלא תורה. אם נתבונן בעצם כאן מה שמדובר זה בתחילת יציאת ממצרים שעדיין אין להם תורה, עדיין לא ניתן להם תורה. ולכן אפשר להבין את הדרשה שבאה ואומרת לגבי הפס': ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו: שנתן להם מקצת פרשיות של תורה - שבת, פרה אדומה ודינים [עין רש"י שם]. זה בעצם באה בעקבות הדרשה במס' ב"ק, שלאחר שהלכו בלי תורה, אז משה למדם תורה, הוא למדם את ההלכות שם. בהקשר אל הפס' שהבאנו י"ל שזה היסוד של תקנת משה רבינו, הפס' של השמר לך וכו' היא באה לומר שיש לזהר שלא לשכוח את מתן תורה, שזה בעצם אזהרה שלא לשכוח את התורה, יש אזהרה של שכחת התורה. וזה הענין שלא נהיה ג' ימים בלי תורה, ג' ימים זה שיעור חזקה, ג' ימים בלי תורה, מוחזק שימשיך כך וישכח את התורה. לכן יש מחויבות של קריאת התורה בשבת, ביום שני וביום חמישי. נלענ"ז שיש להוסיף שהפס' של השמר לך וכו' באה בתוך תוכחת משה לבני ישראל,

הוא ג"כ מביא שהמהרש"ל כתב שנראה לו שמצא בחידושי המרדכי שקריאת פרשת פרה זה דאורייתא.

מגן אברהם³² מתרץ את קושיית הבי"ח על תוס', שהוא כותב שכיון שבגמ' מבואר שם שזה תקנת נביאים, אז לא שייך לומר שמה שכתוב בפרשת שמע "והיו" בא להוציא מהדבר הזה, דהיינו שלגבי התקנה הזאת כל התורה כולה בכל לשון נאמרה והמילה "והיו" בק"ש בא ללמד לפי רבי שיקראו את ק"ש דוקא בלשון הקדש. שלא שייך לגבי תקנה לומר כזה דבר, ואלו דבריו: ואפשר לומר דהתוס' לא נחתו לדקדק בזה ועיקר קושייתם כיון דתקנת נביאים היתה א"כ לא שייך לומר דקרא "והיו" אתא להורות על כך...

דברי חמודות³³ גם מביא בשם תוס' במס' ברכות שקריאת פרשת פרה חיובה מדאורייתא. והוא מקשה על דברי התוס' שלא ידוע מקור לדבר זה, אלו דבריו: ולא ידעתי אנה מצאו זה שפרשת פרה אדומה מחויבים לקרותה דאורייתא וגם לא ידעתי כמו דקאמרי לאתויי מאי. .

השו"ע פוסק³⁴: "יא שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי

ונלענ"ד שיש כאן רמז שהסיבה שבני ישראל הגיעו לחטא העגל, זה היה משום שהם שכחו את מעמד הר סיני, מי שזכר את מעמד הר סיני אינו חוטא בחטא העגל. ונלענ"ד שזהו בעצם היסוד של כל הנפילות, מי ששוכח את מתן תורה, מי ששוכח את התורה מגיע לכל הנפילות. ולכן הנפילה הראשונה שמובאת לאחר יציאת מצרים, שהיא הנפילה במרה שהם מתלוננים על המים המרים, ראו נסים ונפלאות ומגיעים לצעקה לה', דבר זה רק נובע מהשכחה, מי ששכח את קריעת ים סוף יגיע לצעקה על מים מרים, מי שזכר את קריעת ים סוף לא יגיע לצעקה על מים מרים. ולכן הגמ' דורשת שהיסוד הוא אותו יסוד, היסוד של השכחה, שלא למדו תורה. ולכאורה יש לשאול איזה תורה מדובר פה, הרי עדיין לא קיבלו תורה, אז מה מדובר פה שהלכו ג' ימים בלי תורה, אלא המשמעות ששכחו את קריעת ים סוף, זה התורה, האמונה, התורה שלהם באותו זמן היתה האמונה. הם שכחו את קריעת ים סוף. כמו שבחטא העגל שכחו את מעמד הר סיני. וזה מה שהגמ' אומרת שהם הלכו ג' ימים בלי מים והיו עייפים, ודורשים המים על התורה, ההסבר לדבר הוא, שהתורה כפי שהסברנו זה האמונה, מי שאין לו אמונה והוא נמצא במדבר, אז הוא מאוד נעשה עייף, א"א להסתדר במדבר כשאין כלום, אם אין אמונה. ואז כשהולכים בלי אמונה, אז הכל נראה רע, ואז בודאי המים נעשים מרים, בעיניהם היו מרים. משה רבינו ממתיק את המים, ע"י הכנסת אמונה בלבם, שם שם לו חק ומשפט, לימד אותם תורה, זה המתקת המים. יש כאן לימוד גדול שיסוד הנפילות הוא השכחה, ולכן כדי לזכור תמיד את מעמד הר סיני, כדי לזכור את התורה, יש את קריאת התורה. ונלענ"ד שיש להוסיף שבקריאת התורה מתחדשת כל פעם מעמד הר סיני, בקריאת התורה, זה כמו נתינת התורה מחדש, זה קבלת תורה מחודשת בכל יום, יש להרגיש את מסירת התורה. הרמב"ן [בהוספות שלו על הלאוין של הרמב"ם, לאו ב'] כותב שהלאו הזה של השמר לך וכו', היא אזהרה שלא נשכח את מעמד הר סיני. וזהו הענין בקריאת התורה, בכך מרגישים וזוכרים את מעמד הר סיני.

³² או"ח ריש סי' קל"ה

³³ מס' ברכות, פרק ז', אות נ"ב

³⁴ או"ח סי' תרפ"ה, סע' ז'

לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא. הגה: ואם אי אפשר להם לבא, מ"מ יזהרו לקרותם בנגינתם ובטעמים [מצא כתוב].

כאן השו"ע מביא דין זה בשם יש אומרים, והוא מזכיר את פרשת זכור וגם את פרשת פרה.

השו"ע פוסק³⁵ לגבי קריאת התורה: "...וכל זה אינו ענין לפרשת זכור ופרשת פרה שהם בעשרה מדאורייתא שצריך לכוין ולשמעם מפי הקורא..."

השו"ע כאן מביא את הדברים בסתם, ומדבריו כאן ולמעלה רואים שהוא פוסק שחיוב הקריאה בעשרה מדאורייתא.

ביאור הגר"א³⁶ חולק על השו"ע וסובר שאין קריאת פרשת פרה מדאורייתא, ואלו דבריו: ופרשת פרה. בתוס' שלפנינו ליתא לא בברכות ולא במגילה י"ז, ב' וכן באשר"י פ"ז דברכות ליתא אלא זכור ונוסחא משובשת נודמנה לו.

המגן אברהם³⁷ מביא שהשלי"ה וכן הבי"ח כתבו שפרשת פרה אינה מדאורייתא, וכותב שכן משמע מדברי המהרי"ל³⁸ שרק הזכיר שפרשת זכור חיובה מדאורייתא. וכן הוא כותב שפרשת פרה אין חיובה מדאורייתא, שבאמת אין טעם שיהיה הקריאה מדאורייתא ולא ידוע איפה רמוז חיוב זה. והוא כותב שנראה לו שהג"י הנכונה בדברי תוס' זה כמו שכתוב ברשב"א: והקשו שלא מצינו קריאת ס"ת מן התורה אא"כ יאמר רש"י שתהא קריאת הפרשיות כגון פרשת פרה ופרשת זכור וכיוצא בהן מן התורה...

דהיינו הוא סובר שהרשב"א הסביר בדעת רש"י שפרשת פרה, פרשת זכור וכיוצא"ב מדאורייתא, אבל הוא בעצמו אינו סובר דבר זה, וכן התוס' אינו סובר דבר זה³⁹.

אליה רבה⁴⁰ מגדיל לעשות וכותב שלפי הרשב"א גם פרשת שקלים וגם פרשת החדש מדאורייתא, וזה כוונתו כשכתוב "וכיוצא בהן", והוא מוכיח שאין טעות סופר בתוס' במס' ברכות ושם הוא כותב גם פרשת פרה. כיון שהוא מקשה על התוס' במס' מגילה למה דחה את דברי רש"י, למה לא הסביר שכוונת רש"י על פרשת זכור. והוא מסביר שלא מסתבר לתוס' שעל פרשת זכור הגמ' יאמר "כל התורה בלשון הקדש נאמרה". ולפ"ז מוכרחים לומר שהתוס' במס' ברכות גם כתב את פרשת פרה, דאל"כ מה תירץ שכוונת רש"י לפרשת זכור, הרי על פרשת זכור לבד לא שייך לומר "כל התורה בלשון הקדש נאמרה". הוא ג"כ מביא בשם השלי"ה שאפי' שדי הפרשיות חיובן מדרבנן, בכ"ז יש ליזהר בקריאתן יותר משאר פרשיות התורה, ואלו דבריו: גם מצאתי בחידושי הרשב"א כתב ז"ל כגון פרשת פרה ופרשת זכור וכיוצא בהן ע"כ. ופירשו נראה לי גם על

³⁵ או"ח סי' קמ"ו, סע' ב'

³⁶ או"ח סי' תרפ"ה, סע' ז'

³⁷ שם

³⁸ סי' קפ"ב וקס"ז

³⁹ עיין בלבושי שרד שם

⁴⁰ או"ח, סי' תרפ"ה, אות כ"א

פרשת שקלים וחודש גם צ"ע בתוס' מגילה דף י"ז ד"ה כל כו' שכתבו וקשה שהרי קריאת התורה אינה דאורייתא לבד פרשת זכור ע"כ מאי מקשים דילמא קאי על פרשת זכור כדמשני תוס' בברכות שם. ואפשר דמשום פרשה א' לא יאמר כל התורה בלשון הקדש נאמרה ולפי"ז מוכח נמי שאין טעות סופר בתוס' דברכות דא"כ לא משני תוס' כלום. . ובשל"ה דף ר"פ כתב שאף ד'פרשיות הן דרבנן יש לזהר בהן יותר מפרשיות של כל השנה...

נלענ"ד שההוכחה שלו שאין טעות סופר בתוס' במס' ברכות אינה מוכרחת, כיון שנלענ"ד אפשר להסביר שתוס' שם מתרצים שלא רק לגבי פרשת זכור דבר זה נאמר אלא גם לגבי מקרא בכורים, וידוי מעשר ופרשת חליצה, אין האי נמי שם תירוץ נוסף. יש להודות שיש קושי בהסבר זה, כיון שבפשוטו משמע שזה תירוץ נוסף, שתירוץ אחד זה שכוונת הגמ' לפרשיות שמחוייבין לקרותן מדאורייתא ותירוץ שני כוונת הגמ' למקרא בכורים, וידוי מעשר ופרשת חליצה.

הרב ניסן זק"ש⁴¹ מביא הוכחה שאין טעות סופר בתוס' בברכות, כיון שהוא כותב "וי"ל דמיירי בפרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא", דהיינו הוא כותב בריבוי "פרשיות", וא"כ איך דבר זה יכול להתייחס רק לפרשת זכור.

דוחק לפרש שדבר זה מתייחס להמשך דברי התוס' "מקרא בכורים, וידוי מעשר ועגלה ערופה", שאין הם פרשיות שמחוייבין לקרותן. ונוסף על כך מכך שכתב "אי נמי" משמע שזה תירוץ נוסף, וכן מסוף דבריו שכותב "שמצוה בתורה לקרותן" משמע שכל האי נמי זה תירוץ נוסף, דאל"כ ומה שכתב התוס' בתחילה "דמיירי בפרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא" מתייחס גם לגבי מקרא בכורים וכו', אז למה היה צריך לכתוב בסוף את המילים "שמצוה בתורה לקרותן", מקודם הוא כתב שהם פרשיות שמחוייבין לקרות דאורייתא.

אבל נלענ"ד שאין בזה קושי לדברי המגן אברהם ושאר המפרשים שסוברים שקריאת פרשת פרה אינה דאורייתא, כיון שיש לומר כפי שהסביר המגן אברהם בדברי הרשב"א שתוס' בא לתרץ את רש"י, אבל הוא בעצמו אינו סובר כן. ונלענ"ד שיש להסביר שבתוס' היה כתוב "אי"נ" ומישהו בא ופיתח את ראשי התיבות וכתב "אי נמי", אבל באמת כוונת התוס' היה לכתוב "אבל נראה", ובכך הוא דוחה את פ"י רש"י. ולפי"ז יוצא שהן לפי תוס' והן לפי הרשב"א אפי' קריאת פרשת זכור אין חיובה מן התורה. ובאמת גם בדברי ר' יהודה שירליאון נראה שאין הוא כותב דבר זה כדבר ברור, אלא הוא כותב את הדבר רק בדרך אפשר, ונראה שנדחק לפרש כן כדי להסביר את רש"י, אבל הוא בעצמו אינו נוקט כך. וכן נראה שתוס' רא"ש רק כתב דבר זה בדרך אפשר, אבל הוא בעצמו אינו נוקט כן, ונראה שהוא רק נוקט שקריאת פרשת זכור חיובה מדאורייתא כפי שמבואר בפסקיו. יכול להיות שאפשר להסביר שגם הרא"ש בפסקיו אינו סובר שקריאת פרשת זכור מספר תורה חיובה מדאורייתא. אלא כוונתו שלקריאת

⁴¹ בהערותיו לתוס' ר' יהודה שירליאון דף קס"א, הערה 37

פרשת זכור יש חיוב דאורייתא, אין חיוב לקרוא דוקא מספר תורה. אבל כשקוראים בתורה פרשת זכור, אז יוצאים ידי חובת המצוה. זאת אומרת בקריאת פרשת זכור בספר תורה יש עיקר מן התורה, וכיון שכן אז מותר לשחרר את עבדו לעשות מצוה זו, וזה אע"פ שאפשר לקיים את המצוה בדרך אחרת ואין צורך לשחרר את העבד, כיון שאפשר לקרוא את פרשת זכור ביחידות ואפי' בלי ספר תורה, בכ"ז כיון שהאופן הרגיל של קיום מצוה זו הוא ע"י קריאת התורה של פרשת זכור, לכן מותר לשחרר עבדו לשם כך. כך נלענ"ד שיש לדייק מדבריו שכתב: ואפי' הוי מלתא דרבנן כגון לשמוע קדושה וברכו שלא מצינו לו עיקר מן התורה אפי"ה דחי עשה דיחיד דלא מסתבר לי דמיירי בעשרה דאורייתא כגון לקרות פרשת זכור שהוא מן התורה דמשמע דבכל ענין איירי. נלענ"ד משמע מדבריו שמדובר כאן על דבר שיש לו עיקר מן התורה, אין זה אומר שהוא חיוב דאורייתא. באמת בריטבי"א אי אפשר להסביר כך ונראה ממש שהוא סובר שקריאת פרשת פרה ופרשת זכור חיובן מדאורייתא, אבל בכל אופן יש לריטבי"א שיטה מיוחדת שהוא סובר שכל קריאות התורה הם מדאורייתא, ואין פוסקים כך. ראינו מכל דברי הראשונים לעיל שסוברים שאין קריאת התורה מדאורייתא ומשום כך הקשו על דברי רש"י,

וכך נראה מדברי הבית יוסף באו"ח⁴² שכותב שפרשת זכור ופרשת פרה הם דאורייתא ולגבם לא שייך את כל ההיתרים שלא לשמוע את קריאת התורה, משמע ששאר הקריאות אינן דאורייתא וכך השו"ע פוסק שם.

בית יוסף⁴³ כותב: כתב הר"ש בר צמח [שו"ת התשב"ץ ח"ב סי' רס"א] קהל שהסכימו בחרם שלא יקרא בתורה בציבור בחור בלתי נשוי חל החרם שהקריאה בציבור תקנת סופרים היא והשבועה חלה עליה. .

רואים מדברי התשב"ץ הללו שקריאה בציבור זה רק תקנת סופרים.

הרמ"א⁴⁴ פוסק דבר זה, ואלו דבריו: ... קריאת התורה בצבור אינו אלא מדרבנן ושבועה או נדר חל עליו.

ביאור הגר"א⁴⁵ מפנה למס' ב"ק דף פ"ב, עמ' א' וכן לתוס' במס' מגילה דף י"ז, עמ' ב' שמבואר שם שקריאת התורה זה רק תקנה.

המחזיק ברכה⁴⁶ מביא את דברי אליה רבה ומה שדקדק מהרשב"א ואח"כ הביא את דברי ר' יהודה שירליאון, והוא כותב שרואים מדבריו שרק כתב דבר זה בדרך אפשר, ואלו דבריו: וראה בעיניך דלא כתב כן בפשיטות רק בלשון יכול להיות...

⁴² סי' קמ"ו, סע' ב'

⁴³ יו"ד סי' רל"ט, סע' ז'

⁴⁴ שם

⁴⁵ שם אות כ"א

⁴⁶ או"ח סי' קמ"ו

פרי חדש⁴⁷ ג"כ כתב שהתוס' במס' ברכות כתב שקריאת פרשת פרה זה דאורייתא והוא מקשה על דבר זה, שמנין נלמד דין זה. וכן הוא מקשה על דברי הרא"ש שיש לקרוא את פרשת זכור בעשרה, שמנין נלמד דין זה, ואלו דבריו: תימה דנהי דפרשת זכור. יראה דהויא דאורייתא... אלא פרשת פרה, מנא ליה לתוס' ריש פרק היה קורא שהיא מן התורה, וכן בתוס' דמגילה⁴⁸... והרא"ש⁴⁹ לא הזכירו אלא פרשת זכור, ועוד תמהני על מה שכתב הרא"ש... דפרשת זכור הויא דאורייתא בעשרה וזה מנין לו וצ"ע...

ברכי יוסף⁵⁰ סובר שלכו"ע פרשת שקלים ופרשת החדש זה דרבנן, ואלו דבריו: לכל הדברות ולכל האמירות פרשת שקלים והחדש לאו דאורייתא.

הפני יהושע⁵¹ לומד מהסוגיא במס' מגילה שלפי תוס' במס' ברכות אין חיוב קריאת פרשת זכור אפי' מספר תורה. כיון שהרי אנו פוסקים כרשב"ג⁵² שתורה נביאים וכתובים רק כותבים בלשון הקדש או בלשון יונית וכיום לשון יונית נאבד⁵³ וא"כ אי אפשר להסביר שהדיון כאן אם בלשון הקדש נאמרה או בכל לשון נאמרה מתייחס לפרשת זכור וקריאתה מספר תורה. שהרי א"א לכתוב ספר תורה בלשון אחר חוץ מלשון הקדש ויונית, ולכן כיון שתוס' שם רצו להעמיד את הדיון לגבי קריאת פרשת זכור, אז י"ל שזה לא מתוך ספר תורה. אבל התוס' במס' מגילה שדחה הסבר זה, אז י"ל שהוא סובר שקריאת פרשת זכור יש לקרוא מתוך ספר תורה ולכן דחה את ההסבר שהדיון כאן מתייחס לקריאת פרשת זכור, ואלו דבריו: דלא ברירא לי' הך מילתא אי חייב לקרות פרשת זכור דוקא בתוך ס'ית או אפי' מתוך החומשים בעלמא כדמשמע מלשון השו"ע או"ח ס' תרפ"ה או אפי' בעל פה... מיהו מלשון התוס' כאן⁵⁴ דקשיא להו מעיקרא מאי נפקא מיניה ולא ניחא להו לפרש דנפקא מינה לענין פרשת זכור גופא דהוי מדאורייתא וא"כ משמע לכאורה דבלא"ה פשיטא להו דפרשת זכור בלשון הקדש דוקא כיון שצריך לקרותה בתוך ספר תורה דוקא וק"ל דבעינן לשון הקדש או יונית ויוונית לא שכיח ונאבד כמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' תפילין אלא דבתוס' ריש פרק היה קורא שהקשו ג"כ כמו בשמעתין ותירצו לחד שינוי דנפקא מינה לפרשת זכור וא"כ משמע איפכא דלא בעינן ספר תורה...

נלענ"ד שיש לדחות את ראית הפני יהושע שהתוס' במס' מגילה סובר שיש לקרות את פרשת זכור מספר תורה. כיון שי"ל שהסיבה שדחה את ההסבר שהדיון בגמי

⁴⁷ שם

⁴⁸ דף י"ז, עמ' ב'

⁴⁹ מס' ברכות פרק ז', סי' כ'

⁵⁰ או"ח סי' תרפ"ה, אות ג'

⁵¹ מס' מגילה, דף י"ז, עמ' ב'

⁵² מס' מגילה, דף ח', עמ' ב' - דף ט', עמ' א'

⁵³ עיין רמב"ם הל' תפילין, פרק א', הל' י"ט וכן בהל' ספר תורה, פרק י', הל' א'

⁵⁴ במס' מגילה

מתייחסת לפרשת זכור, זה משום שלא שייך לומר כלפי פרשה אחת "כל התורה כולה בכל לשון נאמרה או בלשון הקדש נאמרה", כפי שכתב אליה רבה.

ג"כ נלעניד שיש לדחות את הראיה שלו שהתוס' במס' ברכות סובר שאין חיוב לקרות את פרשת זכור דוקא מספר תורה. כיון שהוא ביסס את דבריו על כך שאין לכתוב ספר תורה אלא בלשון הקדש או בלשון יונית, אבל במשנה במס' מגילה⁵⁵ יש דעת ת"ק שסוברת שתורה נביאים כתובים אפשר לכתוב בכל לשון. ונלעניד שהמחלוקת בין ת"ק לרשב"ג היא הדיון אם כל התורה כולה בלשון הקדש נאמרה או בכל לשון נאמרה. שלפי ת"ק כל התורה כולה בכל לשון נאמרה ולפי רשב"ג כל התורה כולה בלשון הקדש נאמרה. ג"כ צ"ע אם הדין הזה שספר תורה נכתבת דוקא בלשון הקדש או בלשון יונית זה דין דאורייתא או דין דרבנן, שאפשר שזה רק דין דרבנן. שהגמ' במס' מגילה⁵⁶ מביאה שרבותינו התירו לכתוב ספר תורה בלשון יונית משום מעשה של תלמי המלך, שאז תרגמו התורה שבעים ושנים זקנים. ואם כתיבת ספר תורה בלשון אחר חוץ מלשון הקדש זה דין דאורייתא, אז קשה איך התירו רבותינו לכתוב ביונית. ולפי"ז יש לדחות את ראית הפני יהושע, כיון שי"ל שמדין דאורייתא אפשר לכתוב ספר תורה בכל לשון. ג"כ נלעניד שבלי דברי הפני יהושע מוכח בתוס' במס' מגילה שפרשת זכור צריכים לקרוא בספר תורה, כיון ששם הוא בא לדחות את דברי רש"י שהדיון של הגמ' מתייחסת לקריאה בתורה בבית הכנסת, והוא כותב שאין קריאת התורה דאורייתא אלא דרבנן חוץ מפרשת זכור, וא"כ משמע שפרשת זכור יש לקרוא מספר תורה מדאורייתא. אלא אולי י"ל שהפני יהושע מסביר את דברי הראשונים שמדאורייתא יש לקרוא את פרשת זכור, אבל מדאורייתא אין חיוב לקרוא מספר תורה, בקריאת פרשת זכור שקוראים בשבת שלפני פורים מקיימים את המ"ע דאורייתא של זכור. אבל נלעניד שהסבר זה הוא דוחק, כיון שהרי כל הקושיא של הראשונים על רש"י שאין קריאת התורה דאורייתא, ולפי"ז גם קריאת התורה של פרשת זכור אינה דאורייתא, אז מה אמרו שפרשת זכור היא דאורייתא? נלעניד שגם התירוץ הראשון של תוס' במס' ברכות יש להסביר שהוא סובר שפרשת זכור יש לקרוא מספר תורה דוקא, כיון שנראה שהתירוץ הזה מתייחס לדברי רש"י, כפי שמבואר בדברי התוס' במס' מגילה.

שו"ת גינת ורדים⁵⁷ כותב שחכמים אומרים שארבע פרשיות מן התורה, והוא כותב שלא יודע היכן דבר זה כתוב בתורה, ולכן הוא מסביר שכוונת דבריהם שזה דרבנן רק רבנן הסמיכו את זה על פסוקים, ואלו דבריו: איברא דהכי מרגלא בפומייהו דרבנן דקריאת ד' פרשיות הללו הם מן התורה, ואנכי לא ידעתי היכן מצוה זו כתובה בתורה. ולכן נראה דקרו להו מן התורה והם מדרבנן, אלא רבנן אסמכינהו אקראי, ועל כן הא

⁵⁵ דף ח', עמ' ב'

⁵⁶ דף ט', עמ' א'

⁵⁷ חלק או"ח, כלל א', סוף סי' ל"ו

מיהא ראוי להחמיר בקריאתם כמו שכתבנו, אמנם בשאר קריאות אין לעכב על הקטן אם יקרא אותה יחידי לבדו.
 נלעני"ד שאי אפשר להסביר כך בדברי הראשונים, כיון שהם מדברים מדאורייתא, הם מדברים על הצורך במילה "והיו" בק"ש.

סיכום שיטות הפוסקים ואחרונים

שיטת בית יוסף: הבית יוסף מביא בשם התוס' במס' ברכות שגם פרשת פרה יש לקרות מדאורייתא. וכן כותב לגבי כל מיני היתרים שלא לשמוע קריאת התורה, שאין זה שייך בפרשת זכור ופרשת פרה. הוא ג"כ סובר כתרומת הדשן שלפי הרא"ש פרשת זכור יש לקרוא במנין מדאורייתא.

שיטת השו"ע: הוא פוסק שחיוב קריאת התורה של פרשת זכור ופרשת פרה הוא מדאורייתא, וכן משמע שחיוב מן התורה שזה יהיה בעשרה.

שיטת חכמת שלמה: מביא שבתוס' במס' ברכות היה כתוב גם פרשת פרה, אבל הוא כותב שזה טעות ויש למחוק את זה.

שיטת הב"ח: גורס כבית יוסף לגבי התוס' במס' ברכות. הוא סובר שאין חילוק בין פרשת פרה לפרשת שקלים ופרשת החדש. הוא סובר שכוונת רש"י שקריאת התורה בשבתות זה מדאורייתא, שמשה רבינו תיקן את הקריאות ועזרא רק תיקן את הסדר. וכן כותב שחיוב הקריאה בשבת הוא מדאורייתא, משום הפס' "וידבר משה את מועדי ה'".

שיטת מגן אברהם: כותב שכיון שבגמ' במס' ב"ק מבואר שקריאת התורה בשבת זה תקנת נביאים, אז לא שייך לומר שמה שכתוב בפרשת שמע "והיו" בא להוציא מהדבר הזה, לא שייך לגבי תקנה לומר דבר כזה. והוא סובר שקריאת פרשת פרה אין חיובה מדאורייתא, וכן סובר שתוס' במס' ברכות וכן הרשב"א הסבירו בדעת רש"י שפרשת פרה, פרשת זכור וכיוצא"ב מדאורייתא, אבל אין הם סוברים דבר זה.

ביאור הגר"א: סובר שאין קריאת פרשת פרה מדאורייתא.

שיטת אליה רבה: כותב שלפי הרשב"א גם פרשת שקלים וגם פרשת החדש מדאורייתא, וזה כוונתו כשכתוב "וכיוצא בהן", וסובר שאין טעות סופר בתוס' במס' ברכות ושם הוא כותב גם פרשת פרה. הוא ג"כ מביא בשם השל"ה שאפי' שד' הפרשיות חיובן מדרבנן, בכ"ז יש לזהר בקריאתן יותר משאר פרשיות התורה.

שיטת המחזיק ברכה: הוא כותב שרואים מדבר שר' יהודה שירליאון שרק כתב דבר זה בדרך אפשר.

שיטת פרי חדש: מקשה על הדעה שקריאת פרשת פרה זה דאורייתא. וכן הוא מקשה על דברי הרא"ש שיש לקרוא את פרשת זכור בעשרה.

שיטת ברכי יוסף: סובר שלכו"ע פרשת שקלים ופרשת החדש זה דרבנן.
 שו"ת גינת ורדים: כותב שמה שאומרים שארבע פרשיות מן התורה כוונתם שזה
 דרבנן רק רבנן הסמיכו את זה על פסוקים.
 הסברתי שנראה מדברי הראשונים שכל מה שכתבו הם רק כתבו להסביר את דברי
 רש"י, ואין הם סוברים בעצמם דבר זה, הם רק נדחקו כדי לתרץ את רש"י, חוץ מן
 הריטבי"א שמשמע מדבריו שהוא באמת סובר דבר זה שקריאת התורה של פרשת פרה
 ופרשת זכור זה מדאורייתא.

מקור לד' פרשיות מדאורייתא

ערוך השלחן⁵⁸ נותן הסבר לכך שקריאת פרשת פרה זה מדאורייתא, שמשום שיש
 יתור בפרשה שכתוב "והיתה להם לחקת עולם", אז לומדים שיש חיוב לקרוא את
 הפרשה גם בזמן שאין אפר פרה, ואלו דבריו: אך גדולי האחרונים תמהו מאין לנו לומר
 דגם פרשת פרה היא מן התורה דאין שום רמז לזה בגמ'... ולענ"ד נראה דיש לזה רמז
 בתורה דהנה פרשת פרה אדומה כתיב באמצע הפרשה "והיתה לבני ישראל וגו' לחקת
 עולם" ודרשינן בספרי שתהא נוהגת לדורות ע"ש דאפר פרה אינו תלוי במקדש דגם בזמן
 האמוראים היה להם אפר פרה... ובסוף פרשה כתיב עוד "והיתה להם לחקת עולם"
 ומיותר הוא אלא דאתי לענין קריאת הפרשה אף בזמן דליכא אפר פרה... וכל שכן בזמן
 הזה דליכא עצם המצוה שהיתה ראויה להיות בזמן הזה אם היה לנו אפר פרה דודאי יש
 לומר שיש חיוב לקרות הפרשה.

לענ"ד שדברים אלו מוקשים דא"כ הגמ' או מדרשי תנאים היו צריכים לדרוש את
 הפס' הזה, ולא מצינו דרשה זו בשום גמ' וכן בשום מדרש.

כל לימוד שננסה ללמוד כדי להוכיח שפרשת פרה זה דאורייתא עדיין ישאר הקושיא
 למה דבר זה אינו מובא בגמ' או במדרשי תנאים.

ספר ארצות החיים⁵⁹ נותן הסבר לכך שקריאת פרשת פרה זה דאורייתא, שהוא
 מסביר שזה בא בשביל המ"ע של "זכור את אשר הקצפת וכו'", שאין קוראים דבר זה
 משום גנותם של ישראל, ולכן במקום זה קוראים את פרשת פרה שהיא באה לכפר על
 חטא העגל. אבל הוא מסביר שדבר זה היה רק בדור המדבר, כיון שרק בדור המדבר היה
 חיוב זכירת מעשה העגל שהם היו מקציפים, ולפי"ז לכל הפסוקים אין חיוב קריאת
 פרשת פרה כיום מדאורייתא, ואלו דבריו: והנה במעשה העגל שכתב בו ג"כ "זכור אל
 תשכח את אשר הקצפת", ובתורת כהנים דריש ליה ג"כ שחיוב לזכרו בפה, צ"ע אמאי
 לא תקנו בו קריאת התורה, ועיין במגן אברהם⁶⁰ כתב מפני שהוא גנותן של ישראל,

⁵⁸ סי' תרפ"ה, סע' ז'

⁵⁹ למלבי"ם, בארץ יהודה, סי' א', אות ד'

⁶⁰ או"ח סי' מ"א, ס"ק ב' - לא מצאתי את הדבר.

ונראה שמטעם זה תקנו פרשת פרה ובפסקי תוס' [פ"ק דברכות] והרשב"א בחדושו [שם] כתב שהוא מדאורייתא. והלחם חמודות [פרק ז', אות נ"ב] תמה עליהם למה יהיה מן התורה, ולפי"ז נראה שעיי שאי אפשר לקרות מעשה העגל שהוא גנותן של ישראל כמו שכתוב במס' מגילה [דף כ"ה] תקנו בעבורו פרשת פרה שכל מעשיה היה נגד מעשה העגל... אמנם הרמב"ן⁶¹ כתב שזכירת מעשה העגל לא היה נוהג אלא בדור המדבר שהם היו המקציפים, ובזה נוכל להשוות דעת הפסקי תוס' והרשב"א עם כל הפוסקים שסי"ל דפרשת פרה מדרבנן. כי הם כתבו זה על מה שכתב התוס' [ריש פרק היה קורא] על מה שכתוב שם למימרא דסברי רבנן דכל התורה בלשון הקדש נאמרה דאי בכל לשון נאמרה "שמע" למה לי. איצטריך משום דכתיב "והיו". והקשו התוס' הא עזרא תקן קריאת התורה ומקמי דאתא עזרא "והיו" למה לי. ועל זה משני בפסקי תוס' דאצטריך לפרשת פרה וזכור שהם דאורייתא, ר"ל שגם פרשת פרה היה כבר דאורייתא, בזמן דור המדבר, אבל בזמן הזה מודים שהוא רק מדרבנן...

בתורת כהנים⁶² כתוב כך: וכן הוא אומר "זכור את יום השבת לקדשו" יכול בלבך. כשהוא אומר שמור. הרי שמירת לב אסורה הא מה אני מקיים זכור. שתהיה שונה בפך. וכן הוא אומר "זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלקיך במדבר". יכול בלבך. כשהוא אומר אל תשכח הרי שכיחת לב אמורה. הא מה אני מקיים זכור שתהיה שונה בפך...

רי"ש משאנץ⁶³ מסביר שכוונת תורת כהנים שתהיה שונה בפך, שיהיה שונה הלכות עבודה זרה. הוא מסביר את כל הדינים שם שיהיה שונה בפיו, לזכירת שבת, לזכירת עמלק וכו' שהכוונה שילמד את ההלכות-הלכות שבת, הלכות מגילה.

נראה שכך ג"כ נוקט הראב"ד, אז לפי שניהם אי אפשר להסביר כמו שהסביר ספר ארצות חיים, שלקיים את המצוה יש ללמוד הלכות עבודה זרה, ואין לזה קשר עם קריאת פרשת פרה אדומה.

משך חכמה⁶⁴ כותב שפרשת פרה יש חיוב מדאורייתא לקראה בשעת עשיית פרה אדומה, וכך לומד מסוגיא במס' יומא, ואלו דבריו: ולדעתי הוא מפורש, דברישי יומא [ב]. [יליף לענין פרישה מהך [ויקרא ח', ל"ד] ד"כאשר [עשה ביום הזה] ציוה ה' לעשות לכם עליכם", "לעשות"-אלו מעשי פרה, "לכפר עליכם"- זה יום הכפורים. ואמר שם [יומא ד':] אי כל הכתוב בהם מעכב, או רק המעכב לדורות, יעויין דף ה'. ושם עמוד ב' אמר רשב"י: במילואים [מנין] שאף מקרא פרשה מעכבא, דכתיב [ויקרא ח', ה'] "ויאמר משה אל העדה] זה הדבר"- אפי' דיבור מעכבא. אם כן, כי ילפינן לדורות גם בפרשת פרה

⁶¹ עיין ברמב"ן בהוספות שלו על המ"ע של הרמב"ם, מ"ע ז'

⁶² פרשת בחוקתי, פרשה א', פיסקא ג'

⁶³ שם

⁶⁴ פרשת חוקת, פרק י"ט, פס' כ'

מקרא מעכבא טרם עשיית הפרה. ונמצא בשעת עשיית הפרה, מקרא פרשה מעכבא והוי אז דאורייתא. ולפי זה גם ביוה"כ הוי דאורייתא.

אסביר את דבריו: כתוב במס' יומא⁶⁵: משנה- שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כהן גדול מביתו ללשכת פרהדרין...

גמ'-תנן התם שבעת ימים קודם שריפת הפרה היו מפרישין כהן השורף את הפרה מביתו ללשכה שעל פני הבירה צפונה מזרחה... מנא הני מילי א"ר מניומי בר חלקיה א"ר מחסיא בר אידי א"ר יוחנן אמר קרא "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם" לעשות אלו מעשי פרה לכפר אלו מעשי יום הכפורים

כתוב בספר ויקרא⁶⁶: וּמִפֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא תֵצְאוּ שְׁבַעַת יָמִים עַד יוֹם מְלֹאת יָמֵי מְלֹאֲיֵכֶם כִּי שְׁבַעַת יָמִים יְמֵלֵא אֶת-יְדְכֶם: כְּאֲשֶׁר עָשָׂה בַיּוֹם הַזֶּה צְנֹה יְהוָה לַעֲשׂוֹת לְכַפֵּר עֲלֵיכֶם: וּפֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וְלַיְלָה שְׁבַעַת יָמִים וּשְׁמֵרְתֶם אֶת-מִשְׁמֶרֶת יְהוָה וְלֹא תִמּוּתוּ כִּי-כֵן צִוִּיתִי:

הפסוקים הללו מדברים על ז' ימי המילואים, ורש"י⁶⁷ מסביר מה הגמ' לומדת מן הפס' "כאשר עשה וכו'", והוא מסביר שכמו שבז'ימי מילואים נצטוו אהרן ובניו לפרוש מביתם לז' ימים וביום השמיני עבדו כן הדבר לגבי פרה אדומה ויום הכפורים, ואלו דבריו:

מנא הני מילי. דבעי פרישה ליוה"כ ולפרה.

כאשר עשה. במלואים שצוה אותם לפרוש מביתם ז' ימים שנאמר (ויקרא ח) ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה וגו' ובשמיני עבדו שנאמר (שם ט) ויהי ביום השמיני קרא וגו' וכתוב קרב אל המזבח וגו' כאשר וגו' צוה לעשות לדורות לפרוש ז' לפני עבודת יום אחד.

כתוב במס' יומא⁶⁸: דאיתמר מלואים ר' יוחנן ורבי חנינא חד אמר כל הכתוב בהן מעכב בהן וחד אמר דבר המעכב לדורות מעכב בהן שאין מעכב לדורות אין מעכב בהן תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה ר' שמעון בן לקיש לר' יוחנן אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן ולא קא מהדר ליה ולא מידי תסתיים... א"ר יוחנן משום ר'ש בן יוחאי מניין שאף מקרא פרשה מעכב ת"ל ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' אפילו דיבור מעכב מקרא.

רש"י⁶⁹ מסביר שמקרא פרשה מעכב שעליו מדבר רשב"י זה פרשת מלואים, שהיה אומר אותם כשהתחילו המילואים, ואלו דבריו: פרשת מלואים שנצטווה בואתה תצוה

⁶⁵ דף ב', עמ' א'

⁶⁶ פרק ח', פס' ל"ג- ל"ה

⁶⁷ שם במס' יומא

⁶⁸ דף ד', עמ' ב'- דף ה', עמ' ב'

⁶⁹ שם

אמר להם לציבור בעשרים ושלושה באדר כשהתחילו המלואים והקהיל את העדה אל פתח אהל מועד שנאמר "ותקהל העדה וגו' ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' לעשות" ומקראות הללו בעשיית המלואים בצו את אהרן:

יוצא לפי"ז שגם לפי ר' חנינא מקרא פרשה מעכב, שדברי רשב"י הם נאמרים לכו"ע. ולפי"ז יוצא שקריאת פרשת פרה כשהיו עושים את הפרה וכן קריאת פרשת סדר יום הכפורים ביום הכפורים זה דאורייתא, והם מעכבים. שהרי יש היקש בין ימי המילואים למעשי פרה אדומה ויום הכפורים.

נלענ"ד שיש להקשות על ההסבר הזה, כיון שאפשר לומר שמעשי פרה אדומה וכן יום הכפורים לומדים ממילואים רק את הדין של הפרישה של ז' ימים, לא צריכים לומר שלכל הדינים הם לומדים ממילואים. הפס' שלומדים מעשי פרה אדומה ויום הכפורים ממילואים מתייחס לפרישת הז' ימים, ולכן י"ל שרק את זה הם לומדים ממילואים. יש עוד דבר להעיר שאין אנו מוצאים בדברי הגמ' ורמב"ם שיש לקרוא את פרשת פרה אדומה בשעת עשיית מעשי פרה האדומה.

ספר מקראי קודש⁷⁰ מוסיף לדברי המשך חכמה שכתוב במס' יומא⁷¹:

משנה- בא לו כהן גדול לקרות אם רצה לקרות בבגדי בוץ קורא ואם לאו קורא באצטלית.

זה מדובר לגבי עבודת יום הכפורים. ורשב"י⁷² כותב שם:

בא לקרות. את הפרשה דילפינן ממלואים דאמרין בפ"ק (דף ה:) מניין שאף מקרא פרשה מעכב וכו'.

רואים מדברי רש"י הללו שלמדו ממילואים שיש לקרוא פרשה ביוה"כ. והרב פרנק מסביר שלומדים ממילואים משום הפס' "כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם", וא"כ כך יש ללמוד גם למעשי פרה אדומה.

בהערות לספר מקראי קודש⁷³ מביא שהירושלמי⁷⁴ שם במס' יומא לומד מפס' את הדין הזה של קריאת כהן גדול ביום הכפורים, וכך כתוב שם: מניין לקריאת הפרשה ר' אידי בשם ר' יצחק (ויקרא טז) ויעש מה ת"ל כאשר צוה ה' את משה מיכן לקריאת הפרשה.

לפי"ז אין זה נלמד מפרשת מילואים וא"כ אין ראייה שיש ללמוד קריאת פרשת פרה אדומה ממילואים.

⁷⁰ ארבע פרשיות, סי' ח'

⁷¹ דף ס"ח, עמ' ב'

⁷² שם

⁷³ הורי קדש של ר' יוסף הכהן נכד הרב פרנק

⁷⁴ פרק ז', הל' א'

כל התירוצים הללו אינם מתרצים למה פרשת מחצית השקל הוא דאורייתא וכן פרשת החדש לפי אליה רבה, וכפי שמשמע מר' יהודה שירליאון והרשב"א, שכתבו "וכיוצא בהן".

שלחן גבוה⁷⁵ מסביר שהסיבה שקוראים את פרשת פרה זו אזהרה לטהר מטמאי מת לפני פסח, ולפ"ז דבר זה אינו שייך כיום, ולכן צריך להיות שבזמן הזה קריאת פרשת פרה לא יהיה דאורייתא, אבל כיון שהורה השו"ע שזה דאורייתא, אז יש לחוש לדבריו, ואלו דבריו: איברא שדוקא זכור נראה שהוא מדאורייתא בזמן הזה דכשאמר הקב"ה "זכור את אשר עשה לך עמלק" הוא בין בזמן הבית בין בזמן שלא בפני הבית ואם לא יקראו בצבור פעם א' בשנה בפני עצמה אתי לאנשוויי [יבואו לשכות]... אבל פרשת פרה שהוא אזהרה לטהר מטמאי מת מה שייכות יש בה בזמן הזה אי"כ אינה אלא דרבנן אלא כבר הורה רבינו המחבר ראוי לחוש לדבריו.

כתוב במס' מגילה⁷⁶:

משנה- ר"ח אדר שחל להיות בשבת קורין בפרשת שקלים חל להיות בתוך השבת מקדימין לשעבר ומפסיקין לשבת אחרת בשניה זכור בשלישית פרה אדומה ברביעית החודש הזה לכם בחמישית חוזרין לכסדרן...

רש"י⁷⁷ מסביר את הטעם לקריאת ד' פרשיות הללו והזמנים שנקבעו, שפרשת שקלים זה כדי להודיע לבני ישראל שיביאו שקליהן כדי שיהיה תרומה חדשה בניסן שיכלו להקריב קרבנות מתרומה חדשה. פרשת זכור זה כדי להסמיך מחיית עמלק למחיית המן. פרשת פרה אדומה זה כדי להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהן בטהרה. פרשת החדש זה משום ששם מוזכר פרשת הפסח, ואלו דבריו:

קורין בפרשת שקלים. להודיע שיביאו שקליהן באדר כדי שיקריבו באחד בניסן מתרומה חדשה כדאמרין בגמרא.

ומפסיקין לשבת הבאה. מלומר פרשה שנייה כדי שתקרא פרשת זכור בשבת הסמוכה לפורים לסמוך מחיית עמלק למחיית המן.

פרה אדומה. להזהיר את ישראל לטהר שיעשו פסחיהן בטהרה.

ברביעית החודש הזה לכם. ששם פרשת הפסח ובש"ס ירושלמי גרסינן אמר ר' חמא בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה ומפני מה הקדימוה שהיא טהרתן של ישראל.

בירושלמי⁷⁸ מוסבר למה קורין את פרשת שקלים לפני פורים:

⁷⁵ או"ח סוף סי' תרפ"ה

⁷⁶ דף כ"ט, עמ' א'

⁷⁷ שם

⁷⁸ מס' מגילה, פרק ג', הל' ד', דף כ"ה, עמ' א'

ר' לוי בשם ר"ש בן לקיש צפה הקב"ה שהמן הרשע עתיד לשקול כספו על ישראל אמר מוטב שיקדום כספן של בני לכספו של אותו רשע לפיכך מקדימין וקורין בפרשת שקלים.

בירושלמי⁷⁹ מוסבר למה קורין את פרשת פרה לפני פרשת החדש :

רבי לוי בשם רבי חמא בר חנינה בדין הוא שתקדים החדש לפרה שבאחד בניסן הוקם המשכן ובשני נשרפה הפרה ולמה פרה קודמת שהיא טהרתן של כל ישראל.

נלעני"ד שלפ"י יש להסביר את הסברא שפרשת מחצית השקל ופרשת פרה זה דאורייתא. שהדין הזה לתת מחצית השקל לחדש ניסן, ושיהיה תרומה חדשה בניסן כדי שיכלו להקריב קרבנות מתרומה חדשה זה דין דאורייתא, כפי שהבאתי לעיל שנלמד מן הפס' "עולת חדש בחדשו", ולפ"י אולי יש לומר שגם ההודעה שיש להביא את מחצית השקל זה חלק מן המצוה, ויש לו גדר של דאורייתא. וכיון שלפי רש"י קריאת הפרשה היא ההודעה, אז יש לה דין דאורייתא. וכן לגבי פרשת פרה חובת הטהרה לפני פסח הוא דין דאורייתא, שחובה מדאורייתא להקריב את פסח בטהרה, ולכן י"ל שקריאת פרשת פרה באה להזהיר שיקריבו את פסחיהן בטהרה, אז יש לזה גדר של דאורייתא, זה מצורף עם הטהרה. אבל בכל אופן יצא שבזמן הזה קריאת פרשת פרה וכן פרשת מחצית השקל הם רק דרבנן, כיון שכיום אין לנו ענין של הקרבת פסח, והאזהרה של טהרה. וכן כיום אין לנו נתינת מחצית השקל לבית המקדש.

לגבי פרשת החדש, נלעני"ד שאולי אפשר להסביר ע"פ דברי הרמב"ן⁸⁰ שכתב: "החדש הזה לכם ראש חדשים"...וטעם החדש הזה לכם ראש חדשים, שימנו אותו ישראל חדש הראשון, וממנו ימנו כל החדשים שני ושלישי עד תשלום השנה בשנים עשר חדש, כדי שיהיה זה זכרון בנס הגדול, כי בכל עת שנוכיר החדשים יהיה הנס נזכר, ועל כן אין לחדשים שם בתורה, אלא יאמר החדש השלישי... וכמו שתהיה הזכירה ביום השבת במנותינו ממנו אחד בשבת, ושני בשבת... כך הזכירה ביציאת מצרים במנותינו החדש הראשון והחדש השני...

לפי דברי הרמב"ן שסובר שיש כאן חיוב למנות את החדשים ליציאת מצרים, למנות חדש הראשון, חדש השני וכו', י"ל בקריאת פרשת החדש אנו מקיימים מצוה זו. קריאת פרשת החדש, שהיא חדש ניסן, ראש החדשים, החדש שבו יצאנו לגלות, היא קיום המצוה למנות את החדשים לחדש הראשון שיצאנו ממצרים. אבל יש להוסיף שכל הקריאה הזאת היתה דאורייתא עד גלות בבל, כפי שהרמב"ן בעצמו כותב שם, שלאחר גלות בבל חזרנו לארץ ישראל עם שמות חדשים של פרס, ועכשיו קוראים לחדשים בשמות אלו כדי לזכור את הגאולה מבבל, ולכן לא שייך יותר למנות לחדשים שיצאנו ממצרים, ולכן גם קריאת פרשת החדש אין לו דין דאורייתא, ואלו דבריו:

⁷⁹ שם, פרק ג', הל' ה', דף כ"ה, עמ' ב'

⁸⁰ ספר שמות, פרק י"ב, פס' ב'

וכבר הזכירו רבותינו זה הענין, ואמרו שמות חדשים עלו עמנו מבבל, כי מתחלה לא היו להם שמות אצלנו, והסבה בזה כי מתחלה היה מניינם זכר ליציאת מצרים, אבל כאשר עלינו מבבל ונתקיים מה שאמר הכתוב "ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה"⁸¹, "ואשר הביא את בני ישראל מארץ צפון"⁸², חזרנו לקרא החדשים בשם שנקראים בארץ בבל להזכיר כי שם עמדנו ומשם העלנו הש"י ג'י אלה השמות ניסן אייר וזולתם שמות פרסיים, ולא ימצא רק בספרי נביאי בבל ובמגלת אסתר... והנה נזכיר בחדשים הגאולה השנית כאשר עשינו עד הנה בראשונה.

הגהות על ספר המנהגים [של הרב יצחק אייזיק טירנא זצ"ל]⁸³ כותב את הסיבות לקריאת ד' פרשיות, והוא כותב לגבי פרשת פרה זה משום שלפי רשב"ג שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח שתי שבתות וטמא אינו עושה פסח, לכן קורין פרשת פרה לאחר פורים בסמיכות לחדש ניסן, כדי שיכנס לפסח בטהרה. לפיו אפשר להוסיף שקריאת פרשת פרה יש לו דין של שואלין בהלכות הפסח קודם לפסח, ויש לזה גדר של דאורייתא שזה נלמד מפסוקים לגבי משה רבינו כשהזהיר על הפסח⁸⁴. לגבי פרשת החדש הוא כותב: ופרשת החדש למה לפי שבניסן נתבשרו כו'. אולי אפשר להסביר את דבריו כפי שהסברתי ע"פ הרמב"ן. שכיון שבניסן נגאלנו, אז יש למנות את החדשים לניסן, ויש להזכיר את החדש הזה, ולכן קוראים את פרשת החדש.

אבודרהם השלם⁸⁵ מסביר למה קורין את פרשת פרה אדומה, וכן פרשת החדש, ואלו דבריו:

ופרשת פרה אדומה להודיע לעם שהם טמאי מתים שיטהרו באפר פרה לפי שבראש חדש ניסן מתחילין הרחוקים לעלות לירושלים ולפיכך אין מפסיקין בין פרשת פרה אדומה לפרשת החדש. ובפרשת החדש להודיע לעם שבשבוע הנכנס יהיה ראש חודש ניסן ויכינו עצמם לעלות לרגל.

⁸¹ ירמיהו פרק ט"ז, פס' י"ד - ט"ו

⁸² ירמיהו פרק כ"ג, פס' ח'

⁸³ מנהג של ראש חדש אדר, הערה מ"ז

⁸⁴ מס' פסחים, דף ו', עמ' א' - עמ' ב': כדתניא שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום רשמעון בן גמליאל אומר שתי שבתות מאי טעמא דתנא קמא שהרי משה עומד בפסח ראשון ומזהיר על הפסח שני שנאמר ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו וכתוב ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ור' שמעון בן גמליאל אמר לך איידי דאיירי במילי דפסחא מסיק להו לכל מילי דפסחא מאי טעמא דרשב"ג שהרי משה עומד בראש החדש ומזהיר על הפסח שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים וכתוב דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו להם איש שה לבית אבות וגו' ממאי דבריש ירחא קאי דילמא בארבעה בירחא או בחמשה בירחא קאי אלא אמר רבה בר שימי משמיה דרבינא מהכא וידבר י' אל משה במדבר סיני בשנה השנית בחדש הראשון וכתוב ויעשו בני

ישראל את הפסח במועדו

⁸⁵ סוף סדר הפרשיות וההפטרות

לפי מה שמסביר אפשר לומר שכיון שהעליה לרגל והקרבת קרבן פסח זה דאורייתא, אז בקריאת פרשת החודש שהיא באה להודיע להם על כך יש לו גדר של דאורייתא.

ספר מועדים וזמנים⁸⁶ מסביר שיש חילוק בין שאר קריאות התורה ובין קריאת פרשת זכור ופרשת פרה [אם סוברים שהם דאורייתא], שבשאר קריאות מספיק השמיעה, אבל לגבי קריאת פרשת זכור ופרשת פרה יכול להיות שעיקר המצוה הוא הקריאה, ולכן האנשים רק יוצאים מדין שומע כעונה. ולכן צריך שהמברך על הקריאה יכוון להוציא את הקהל בברכה, כיון שנחשב שהם קוראים ולכן הם מחויבים בברכה. בשאר קריאות לא תקנו ברכה משום השמיעה, ואלו דבריו:

ונראה דבכל קריאה סגי בשמיעה והכא אולי עיקר המצוה קריאה כמו עיקרה בדאורייתא ומהני רק מכח שומע כעונה ולהכי בפרשת זכור ופרה מבואר בפוסקים שצריך להוציא הקהל בברכה דכיון דקורין ויוצאין חל עלייהו חובת ברכה וצריך המברך לכוון להוציאם משא"כ בקריאה דעלמא על מצות שמיעה לא תיקנו ברכה...

הערות על ספר מקראי קודש⁸⁷ מסביר שיש לחלק בין פרשת זכור לפרשת פרה, שפרשת זכור היא חיוב על כל יחיד ויחיד, ופרשת פרה היא חיוב על הציבור אפי' למ"ד שהיא דאורייתא... שקריאת התורה מעיקרו החיוב הוא על הציבור משא"כ בזכור שהחיוב הוא על כל יחיד ויחיד אלא שמצותה היא בקריאה בספר תורה ובצבור, ומה"ט נהג הגר"א לעלות לספר תורה ולקרות בעצמו, ונראה שפרשת פרה לענין זה החיוב הוא על הצבור אפי' למ"ד שהיא מן התורה ומה"ט לא נזכר שהגר"א החמיר כן בפרשה פרה.

סיכום סופי

הבאתי את שיטות הראשונים ואחרונים בדיון הזה אם חיוב קריאת ד' הפרשיות זה מדאורייתא. נלענ"ד על אף הסברי למקור הדברים של חיוב ד' פרשיות, בפשטות נראה שאין החיוב מדאורייתא וזו תקנת חכמים. נלענ"ד שג"כ קריאת פרשת זכור, אין חיובה מן התורה, זאת אומרת שאין חיוב דוקא לקרוא מספר תורה. אני הרחבתי את הדיבור על כך בחוברת שכתבתי על עמלק. ונלענ"ד בפשטות שיש רק חיוב לשנות את הדברים הללו, אין חיוב לאומרם מתוך ספר תורה, רק שאם קוראים אותם מתוך ספר תורה מקיימים את המצוה. ונלענ"ד שיש להעיר על כך שיש שיטות ראשונים שהחיוב הוא יום יומי ואינו פעם אחת בשנה, וכן זאת שיטת הרמב"ם ונלענ"ד שכך יש לנהוג להלכה. לגבי שאר הפרשיות כפי שהערתי קשה מאוד המקור לכך, נכון שהשו"ע ורמ"א פוסקים שקריאת התורה של פרשת זכור ופרשת פרה חיובן מן התורה, אבל כפי שהבאתי הרבה אחרונים חולקים על דבריהם, לגבי פרשת פרה, ולכן נלענ"ד שיש מקום להקל בדבר הזה. לגבי פרשת זכור, נראה שהדברים יותר קשים, כיון שאין מוצאים כל כך

⁸⁶ של הרב משה שטרנבוך, חלק ב', סי' נ"א

⁸⁷ הררי קודש, ארבע פרשיות, סי' ב', ד"ה הבדלים בין זכור לפרה וכו'

שהאחרונים חולקים על דבר זה, אבל נלעני"ד שהעיקר כדעת הרמב"ם, ונלעני"ד שאין חיוב קריאה מתוך ספר תורה.